

Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w okresie od września 2009 do kwietnia 2010

Kontrolami objęto zachodnią część Zatoki Gdańskiej wraz z ujściowymi odcinkami Wisły. W stosunku do lat ubiegłych teren objęty badaniami oraz metodyka pozostały bez zmian (Meissner et al. 2000). Podczas kontroli styczniowej policzono mewy przebywające na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej i na dużych, komunalnych składowiskach śmieci w Gdańsku Szadółkach, w Łężycach koło Gdyni i w Swarzewie.

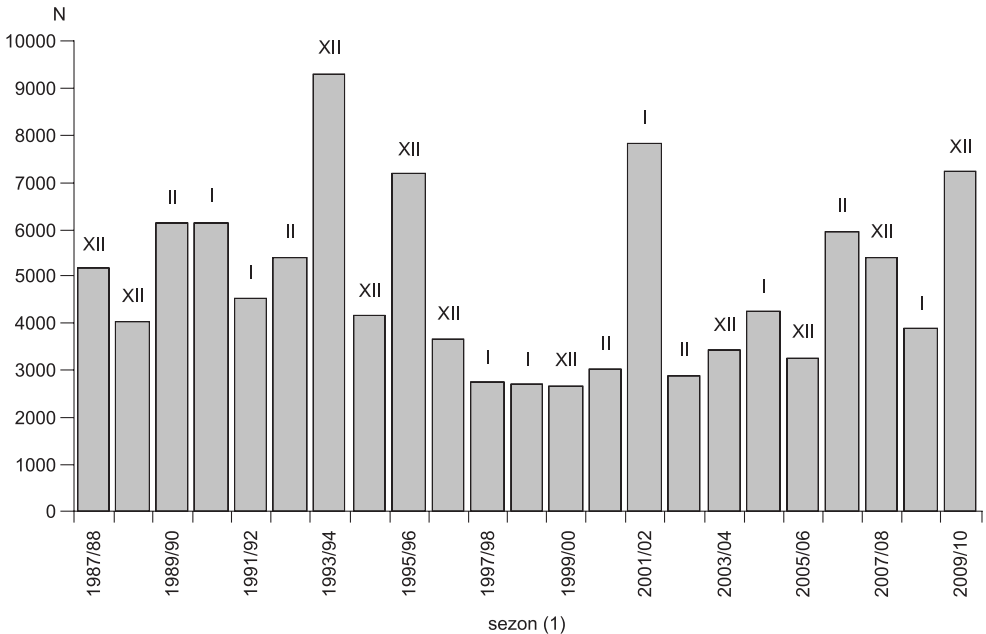
Sezon 2009/2010 należał do wyjątkowo surowych. Średnie temperatury dla miesięcy zimowych wynosiły: grudzień $+0,3^{\circ}\text{C}$, styczeń $-6,0^{\circ}\text{C}$ i luty $-1,4^{\circ}\text{C}$. Najniższe temperatury odnotowano w drugiej połowie stycznia (do $-14,9^{\circ}\text{C}$) (www.tutienpo.net dla stacji pomiarowej Gdańsk Port Północny). Zlodzenie podczas kontroli w styczniu objęło swoim zasięgiem całą wewnętrzną część Zatoki Puckiej do linii Rewa–Kuźnica. Między Gdynią i Gdańskiem oraz od Kuźnicy do Juraty lód tworzył przy brzegu pas o szerokości od kilku do około 200 m. W lutym obszar pokryty lodem powiększył się o akwen między Gdynią i Rewą. Zamarzał też przybrzeżny pas wód otwartego morza, który koło Przylądka Rozewie miał szerokość około 400 m, a przy porcie we Władysławowie około 200 m. W marcu pod lodem pozostawały jeszcze rozległa część Zatoki Puckiej między ujściem rzeki Redy i Jastarnią oraz przybrzeżny pas między Kuźnicą i Juratą o szerokości około 50–100 m. Lód zalegał też w basenach portowych i na jez. Ptasi Raj.

Jesienią liczebności ptaków wodnych przebywających na akwenu objętym liczeniami były niewielkie. W grudniu licznie pojawiła się krzyżówka *Anas platyrhynchos*. Liczebność tego gatunku po wyraźnym spadku liczebności pod koniec lat 1990., wykazuje trend wzrostowy (rys. 1). Maksymalne liczebności krzyżówek zimą najczęściej przypadają na grudzień (rys. 1). Związane jest to z terminami wędrówki na zimowiska, która u tego gatunku jest bardzo rozciągnięta w czasie i w Europie Centralnej maksimum liczebności notowane jest najczęściej w listopadzie, lub grudniu (Bauer & Glutz von Blotzheim 1968). Ponadto zimą notowane są przemieszczenia ptaków spowodowane pogarszającymi się warunkami pogodowymi (Bauer & Glutz von Blotzheim 1968), czego wynikiem mogą być zaobserwowane w niektóre lata na Zatoce Gdańskiej wzrosty liczby krzyżówek w styczniu i w lutym. Po nadejściu fali mrozów liczebność kormoranów *Phalacrocorax carbo*, łabędzi niemych *Cygnus olor*, krzyżówek i łysiek *Fulica atra* wyraźnie spadła. W okresie tym zlodzenie objęło ponad połowę powierzchni badanego akwenu, co niewątpliwie miało wpływ na liczebności ptaków. Na Zatoce Puckiej ptaki przebywały jedynie na oparzeliskach, które pojawiły się w ujściach rzek i wzdłuż Półwyspu Helskiego.

Wraz ze spadkiem temperatury na terenie badań pojawiło się znacznie więcej gągołów *Bucephala clangula*, nurogęsi *Mergus merganser*, czernic *Aythya fuligula* i orzozalek *A. marila* (tab. 1). Najprawdopodobniej miało to związek z przemieszczaniem się ptaków z zamrzniętych zbiorników śródlądowych i z bardziej na północ położonych akwenów Bałtyku. W lutym odnotowano dalszy, wyraźny wzrost liczby gągołów. Gatunek ten najliczniej pojawia się na Zatoce Gdańskiej podczas ostrych zim (Meissner & Klawikowska 1993), kiedy to jego liczebność może osiągać nawet 30 tys. osobników (Meissner & Rydzkowski 2007). Wiosną bardzo licznie pojawiły się uhle *Melanitta fusca* i łodówki *Clangula hyemalis* (tab. 1).

Wyniki liczenia mew w styczniu 2010 przedstawiono w tabeli 2. Podobnie jak w poprzednich latach najliczniejszym gatunkiem z tej grupy była mewa srebrzysta *Larus argentatus*, której największe koncentracje na wybrzeżu Zatoki Gdańskiej zanotowano w okolicach portu we Władysławowie (5400 os. – obs. A. Kośmicki). Bardzo niska liczebność śmieszek *L. ridibundus* spowodowana była niskimi temperaturami, ponieważ gatunek ten dość gwałtownie reaguje na obniżenie się temperatury zimą, wycofując się na tereny o korzystniejszych warunkach do przezimowania (Glutz von Blotzheim & Bauer 1982). Sytuację taką zanotowano także nad Zatoką Gdańską we wcześniejszych latach (Meissner & Nitecki 1989).

Na uwagę zasługują obserwacje dorosłej mewy żółtonogiej *L. fuscus* (forma jasnopłaszczowa) na wysypisku śmieci w Łężycach (21.01.2010, obs. G. Bela, A. Janczyszyn) oraz dorosłej mewy

Rys. 1. Maksymalne liczebności krzyżówek *Anas platyrhynchos* w kolejnych okresach zimowych. Liczby rzymskie nad słupkami oznaczają miesiąc, w którym zanotowano najwyższą liczebność ptaków w danym sezonie zimowym

Fig. 1. Maximum numbers of the Mallard noted in consecutive winter seasons. Numbers given over bars indicate months when maximum number for the season was recorded

czarnogłowej *L. melanocephalus* w Gdyni (17.01.2010, obs. J. Typiak). Podana liczebność mew białogłowych *L. cachinans* z powodu trudności z jej odróżnianiem w dużych stadach z pewnością jest zaniżona. W styczniu, w ujściu Redy stwierdzono zimujące pojedyncze osobniki krwawodzioba *Tringa totanus* i kulika wielkiego *Numenius arquata* (S. Bzoma), a na całym terenie objętym liczeniem 19 bielików *Haliaeetus albicilla*.

Na poszczególnych odcinkach ptaki liczyli: G. Bela, S. Bzoma, D. Górecki, D. Jakubas, A. Janczyszyn, A. Kośmicki, E. Kurach, A. Marczewski, W. Meissner, P. Nagórski, A. Niemczyk, P. Rydzkowski, M. Ściborski, J. Typiak, C. Wójcik, M. Wybraniec, P. Zięcik. Wszystkim Im serdecznie dziękujemy. Badania były dofinansowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku. Praca Grupy Badawczej Ptaków Wodnych KULING nr 144.

Summary: Numbers of waterbirds on the Bay of Gdańsk in September 2009 – April 2010. In September – April 2009/2010 waterbird counts in the western part of Gdańsk Bay were conducted. Birds were counted once a month (table 1). In January we counted additionally gulls on the coast of Gdańsk Bay as well as on big rubbish dumps (table 2). Winter 2009/2010 was exceptionally cold. During the time of January and February counts ice covered more than a half of the Bay, which resulted in a decline of most bird species, especially Cormorants *Phalacrocorax carbo*, Mute Swans *Cygnus olor*, Mallards *Anas platyrhynchos* and Coots *Fulica atra*. In December, before the period of low temperatures, the Bay supported large numbers of Mallard, whose numbers has been gradually rising since a clear drop at the end of 1990s (fig. 1). During the period of low temperatures numbers of Common Goldeneyes *Bucephala clangula*, Goosanders *Mergus merganser*, Tufted Ducks *Aythya fuligula* and Greater Scaups *A. marila* increased, which could have been a result of bird movements from frozen inland water bodies and northern parts of the Baltic Sea.

Tabela 1. Liczebność ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonie 2009/2010
Table 1. Numbers of waterfowl species on the Bay of Gdańsk in the 2009/2010 season. (1) – species, (2) – total

Gatunek (1)	11.–13.	16.–18.	14.–15.	12.–13.	16.–17.	13.–14.	13.–14.	17.–18.
	09.09	10.09	11.09	12.09	01.10	02.10	03.10	04.10
<i>Cygnus olor</i>	802	925	1040	1350	465	2791	2744	1096
<i>Cygnus columbianus</i>				9				
<i>Cygnus cygnus</i>	1		310	211	375	13	125	
<i>Anser fabalis</i>		5		78				
<i>Anser albifrons</i>		13		1				10
<i>Anser anser</i>		185	181	39	10	5		18
<i>Branta bernicla</i>		9	5					
<i>Branta leucopsis</i>								1
<i>Tadorna tadorna</i>	1	2					20	70
<i>Aix sponsa</i>		1						
<i>Anas penelope</i>	1345	239	514	23			6	183
<i>Anas strepera</i>	6	3	14	2				27
<i>Anas crecca</i>	173	19	129	4				53
<i>Anas platyrhynchos</i>	1754	2297	3346	7227	1899	1234	1371	454
<i>Anas acuta</i>	4	2	6	5	1			8
<i>Anas querquedula</i>								4
<i>Anas clypeata</i>	10	4	22					7
<i>Aythya ferina</i>	5	2	15	2	31	29	263	1
<i>Aythya fuligula</i>	558	3230	9443	2426	8985	7483	2695	6099
<i>Aythya marila</i>	1	67	253	75	1026	22		5
<i>Sommateria mollissima</i>	13	7	14	3	82	476	200	
<i>Clangula hyemalis</i>		967	4002	2939	1369	2780	5206	9901
<i>Melanitta nigra</i>		19	455	749	14	251	442	3503
<i>Melanitta fusca</i>	3	62	318	777	1324	3493	4849	95
<i>Bucephala clangula</i>	280	449	1396	4100	5829	12228	4681	145
<i>Mergus albellus</i>			8	23	268	149	231	4
<i>Mergus serrator</i>	2	3	201	463	124	538	31	104
<i>Mergus merganser</i>	384	145	615	1932	3986	4069	3283	147
<i>Gavia stellata</i>			2		1	2		
<i>Gavia arctica</i>	5	4	1				9	5
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	14	9				7		1
<i>Podiceps cristatus</i>	1006	1817	1847	618	188	399	143	130
<i>Podiceps grisegena</i>	1							
<i>Podiceps nigricollis</i>	2							
<i>Podiceps auritus</i>	5	49	23	10	1	2	3	27
<i>Phalacrocorax carbo</i>	9984	7829	3439	6386	1961	668	1176	875
<i>Ardea cinerea</i>	45	64	309	189	3		7	119
<i>Egretta alba</i>	2							
<i>Fulica atra</i>	6216	5756	3376	1537	2271	3431	1070	175
<i>Gallinula chloropus</i>				1				
<i>Uria aalge</i>								2
<i>Alca torda</i>			11					3
<i>Cepphus grylle</i>						1		
Suma (2)	22617	24184	31300	31180	30213	40071	28546	23276

Tabela 2. Liczebność poszczególnych gatunków mew stwierdzonych w styczniu 2010 nad Zatoką Gdańską i na trzech wysypiskach śmieci położonych w pobliżu wybrzeża
Table 2. Numbers of particular gull species recorded in January 2010 at the Bay of Gdańsk and on three refuse grounds situated near the coast. (1) – species, (2) – Bay of Gdańsk, (3) – refuse ground, (4) – total

Gatunek (1)	Zatoka Gdańska (2)	Składowiska śmieci (3)			Razem (4)
		Łężyce	Szadółki	Swarzewo	
<i>Larus argentatus</i>	10696	1800	5671	900	19067
<i>Larus cachinnans</i>	2	2	15	2	21
<i>Larus fuscus</i>		1			1
<i>Larus marinus</i>	329	9	35	6	379
<i>Larus canus</i>	1729		4	1	1734
<i>Larus ridibundus</i>	1696		2		1698
<i>Larus melanocephalus</i>	1				1
Razem (4)	14453	1812	5727	909	22901

Literatura

- Bauer K.M., Glutz von Blotzheim U.N. 1968. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. 1. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. 1982. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. 8. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Meissner W., Klawikowska M. 1993. Zimowanie gagoła (*Bucephala clangula*) na Zatoce Gdańskiej w sezonach 1984/1985–1986/1987. Not. Orn. 34: 103–110.
- Meissner W., Koziróg L., Kisicka I. 2000. Zimowanie ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonach 1997/1998 i 1998/1999. Not. Orn. 41: 92–97.
- Meissner W., Nitecki C. 1989. The species composition and age structure of gulls wintering in Władysławowo. Seevögel 10: 10–16.
- Meissner W., Rydzkowski P. 2007. Zimowanie ptaków wodnych na Zatoce Gdańskiej w sezonie 2005/2006. Not. Orn. 48: 142–146.

Włodzimierz Meissner

Pracownia Ekofizjologii Ptaków
 Katedra Ekologii i Zoologii Kręgowców UG
 Legionów 9, 80-441 Gdańsk
 w.meissner@univ.gda.pl

Jakub Typiak

Stacja Ornitologiczna MiZ PAN
 Nadwiślańska 108, 80-680 Gdańsk

Szymon Bzoma

GBP W KULING
 Startowa 7A/13
 80-461 Gdańsk